

"אף אחד לא מבין כאב כמונו"

רב סמל בכיר נסים טולדנו, שוטר משמר הגבול בלוד, נחטף ב-13 בדצמבר 1992 בידי חוליה של חמאס, שדרשו תמורתו את שחרורו של מנהיג החמאס, השייח' אחמד יאסין ■ למרות שהמשא ומתן היה בשלבים מתקדמים, כעבור יומיים הם רצחו את נסים בדם קר ■ אלמנתו רבקה, העובדת בשירות בתי הסוהר, מספרת על הימים שלפני ואחרי הרצח, על הקשיים והפחדים וגם על החיים החדשים שבנתה לה ולמשפחתה ■ "בסופו של דבר, הם לא הצליחו להרוס לנו את החיים"

מאת: אסנת בהר

מופנמת. מאז האסון, מיעטה להתראיין. אסונה, הסבירה, פרטי. אין לה עניין שירחמו עליה. לא כולם יודעים אפילו שהיא אלמנת צה"ל. גם ילדיה, כמוה, מבקשים חיים אנונימיים, שקטים. רחוק מהעין הציבורית. בכל זאת, אמרה, הפעם החליטה להישף. "כדי לתת תשובה לכל המחבלים", הסבירה. "להראות להם שהמשכנו לחיות. הם רצו להרוס אותנו, לשבור. הם כמעט הרסו לנו את החיים, אבל הם לא הצליחו. מהבחינה הזאת, אנחנו ניצחנו. הילדים שלי ואני - זה נצחון."

רס"ר רבקה טולדנו
"החיים שלי התהפכו בבת אחת"

למעלה מ-15 שנים חלפו. הפצע, אמרה השבוע רס"ר רבקה טולדנו, אלמנתו של רב סמל בכיר נסים טולדנו, שוטר משמר הגבול שנרצח בידי מחבלים, עדיין פתוח. "הזמן לא עושה את שלו", היא אומרת. העיניים שלה מתמלאות דמעות, אבל היא אינה בוכה. "הזמן עושה את שלו רק מבחינה טכנית. את לומדת לשלם חשבונות לבד ולדאוג לילדים לבד, אבל זה הכל. לכאב, הזמן לא עושה כלום. עד היום, כשאני מדברת על הילדים שלי, שגדלו בלי אבא, אני בוכה. אין להם כמעט את המילה 'אבא' במילון. זה קשה לי. זה פצע שלא התאחה ולא יתאחה לעולם. אני שומעת ילדים מתקשרים לאבא שלהם, כשהם נתקעים בדרך 'אבא, בוא תעזור לי'. לילדים שלי אין אבא להתקשר אליו. הם מתקשרים אלי...".

רב סמל בכיר נסים טולדנו נחטף ב-13 בדצמבר 1992 בידי חוליה של חמאס. החוטפים דרשו תמורתו את שחרור מנהיג החמאס, השייח' אחמד יאסין, שישב באותה תקופה בכלא הישראלי. במהלך המשא ומתן שהתנהל, הוציאו החוטפים את נסים טולדנו להורג. רבקה, אשתו של נסים ז"ל, היתה אז בת 25 בסך הכל. לה ולנסים היו שני ילדים - נטלי, בת ארבע וחצי אז ושי, בן שנתיים וחצי. "אני זוכרת את הפעם הראשונה שהייתי עם הילדים שלי ליד הקבר של נסים", סיפרה השבוע. "זה היה באזכרה במלאת חודש למותו. הם היו קטנים. לא ידעו בכלל מה זה 'בית קברות'. רצו בין הקברים ושיחקו. אני זוכרת שאמרתי להם: 'ילדים, אבא נפטר. הוא איננו'. מה זה איננו? נטלי שאלה. לא ידעתי מה לענות לה. גם אני לא הבנתי אז. אני לא הבנתי והייתי אישה מבוגרת, אז ילדה בת ארבע וחצי-חמש יכולה להבין?"

נפגשנו במשרד שלה, לקראת יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. רבקה היססה. היא אישה סגורה,

חיים נורמליים של זוג צעיר

הם היו זוג צעיר, בראשית הדרך, נסים ורבקה טולדנו. כשהתחתנו, חמש שנים לפני האסון שבא וקטע את הכל, היא היתה בת 20 בסך הכל. הוא, בן 23 או 24. היא מתקשה לזכור. האסון ומה שבא אחריו, אמרה השבוע, טשטש את מה שהיה לפני כן. 'חיים נורמליים', תמצתה את חייהם הקודמים, בשנים שלפני הרצח. 'המקרה', היא מכנה אותו. 'לפני שארע המקרה', כך, בשפתה. גרו בלוד, סמוך להוריה. שם תכננו לבנות את ביתם. קנו דירה ובינתיים, כיוון שהיתה בבנייה, גרו בשכירות. "היינו ממש בהתחלה", אמרה השבוע. "חלמנו להיכנס לבית החדש, לקנות חדר שינה, חדר לילדים, סלון, ללכת ללמוד, לעשות דברים אחרים, להתקדם. אני רציתי ללמוד תקשורת. נסים חלם להתקדם בצבא. חשבנו איך יהיה לנו קצת זמן לעצמנו, כשהילדים יגדלו."

"איש מדהים", אמרה השבוע רבקה טולדנו על נסים, בעלה המת. על כל המתים אומרים שהיו מדהימים, אמרה, אבל הוא באמת היה כזה. אבא נפלא. בן נהדר. בן אדם של בית. טוב לב. עד היום היא זוכרת אותו מרים את שי, בנם הקטן, על הכתפיים - תמונה שנחקקה אצלה בזיכרון - או יוצא עם הבת, נטלי, לטיולים. מעולם, אמרה רבקה, לא העלה בדעתו שמשוהו יקרה לו. גם היא

"יש משמעות לזה שאני

עובדת בארגון שבו

הרוצחים של נסים

כלואים. לעבוד פה זה

מבחינתי לגעת בכאב"

לא חששה. נסים, הסבירה. לא שירת בשטחים. הוא היה איש משמר הגבול שישרת במטה משמר הגבול בלוד. הסכנה נראתה רחוקה. "אלא שאז", אמרה, "בא האסון וחילק את חיינו לשניים. עד אותו יום וממנו. מה שהיה ומה שלא יהיה יותר".

זה לא הגיוני...

זה קרה, כאמור, ב-13 בדצמבר 1992. בשעה ארבע וחצי בבוקר, יצא נסים טולדנו לעבודה. לא היה לו רכב. לעבודה הלך בדרך כלל ברגל או נסע בטרמפ. באותו בוקר, העיר את רבקה. כשהיא חצי ישנה אמר לה שלום ונשק לה. זו היתה, בעצם, פרידתם האחרונה. לא מודעת. איש מהם לא שמע את תקתוקו של שעון הגורל בפתח והאסון המתקרב. בסביבות השעה שמונה בבוקר, קמה רבקה ויצאה עם הילדים לגן ולמעון. אחרי שנטלי כבר היתה בגן, סיפרה השבוע, בדרך למעון, פגשה את אמה. גרו בסמיכות. 'מחפשים אותך מג'ב', אמרה לה האם. נסים נתן אז את מספר הטלפון בבית ואת זה של חמותו, למקרה חרום. כשלא מצאו את רבקה, התקשרו אל אמה. רצו לבדוק אם נסים הלך לעבודה. כדיעבד התברר שאז הגיעו כבר ידיעות על שוטר שנחטף. במג'ב התחילו לדאוג. רבקה הביאה גם את שי למעון וחזרה הביתה. "הייתי רגועה", היא אומרת. "אמרתי לעצמי 'תיכף הכל יתבהר'. הגעתי הביתה ופגשתי שם את המפקד של נסים. הוא אמר לי 'רבקה, נסים לא הגיע לבסיס היום'. אמרתי לו 'לא יכול להיות'. לאט לאט התחילו להגיע עוד שוטרים, ניידות. שאלו אותי 'אולי נסים החליט לעזוב את הבית', 'רבתי, קרה משהו'. 'כלום לא קרה', אמרתי. לא היו אז טלפונים סלולריים, אי אפשר היה אפילו לנסות לאתר אותו. לא הבנתי מה קורה. אמרתי להם 'בואו נחכה ונראה. דברים יזווו. בן אדם חי, לא בלעה אותו האדמה. זה לא הגיוני שהוא פתאום ייעלם. לא נסים. זה לא יכול להיות'".

רבקה נשארה בבית אמה, חיכתה, למידע או לנס. מה שיגיע קודם. בצהריים, סיפרה השבוע, הגיעו אנשי שירות הביטחון הכללי. 'תגידו לי מה קורה', התחננה אליהם. נציגי של השירות לקח אותה לחדר צדדי. "תקשיבי לי טוב", היא מספרת שאמר לה, "עכשיו קיבלנו ידיעות שנסים נחטף בלוד על ידי מחבלים מהמאס". רבקה נדהמה. "לא הבנתי בכלל מה רוצים ממני", אמרה השבוע. "נבהלתי. מצד שני, הוא היה אופטימי. הסביר לי שהחוטפים דורשים שישאל תיתן להם בתמורה לנסים את השייח' יאסין. זאת דרישה שהחוטפים העבירו דרך הצלב האדום יחד עם תעודת השוטר של נסים. הוא אמר: 'הורענו כבר לראש הממשלה רבין'. אחר כך הסביר שהוחלט שישאל תצא בהודעה רשמית בתקשורת שהיא מוכנה לתת את יאסין ושהם מצפים שיחזירו את נסים בשלום. 'נסים יחזור', אמר לי איש השב"כ, 'אולי עוד היום'".

בינתיים, בחוץ, סאן הרחוב. בני משפחה, חברים, שכנים, אנשי מג'ב, תקשורת. שרים באו ויצאו. "כולם חיכו שמשו יקרה", אומרת רבקה. "התחילו חיפושים בכל הארץ. לכל שמועה

שהגיעה, התייחסו ברצינות. הרכיבו האזנה על הטלפונים בבית של אימי, למקרה שהחוטפים יתקשרו. אפילו שייח' יאסין דיבר ואמר בתקשורת שלא יפגעו בנסים. אמרתי לעצמי 'נו, אם ככה, בסוף הכל יסתדר'. אבל הזמן עבר ושום דבר טוב לא קרה. החוטפים לא הגיבו ולא יצרו קשר עם אף אחד".

רב סמל בכיר נסים טולדנו ז"ל
"תהרגו אותי רק עם המדים"

"על כל המתים אומרים שהיו מדהימים - אבל ניסים באמת היה כזה. אבא נפלא. בן נהדר"

איך מתמודדים, בשעות כאלה, עם אי הוודאות?
"זה קשה. מין סרט כזה, שאת חיה בו. זה הרי לא נתפס. יום קודם הייתי הבן-אדם הכי נורמלי, בדיוק כמו השכנים ממול, משפחה רגילה שקמה בבוקר לעבודה ולגן, ובבת אחת החיים שלי התהפכו. אני זוכרת שבאתי לקחת את נטלי מהגן, יום אחרי שנסים נחטף. עוד לא ידעו מה קרה לו, והיא סיפרה לי שהילדים אמרו לה: 'אבא שלך מת'. עניתי לה: 'לא נכון, נטלי, לא נכון'. זה היה נורא. פתאום, בבת אחת, כל האמהות לחששו מאחורי הגב שלי, לא הבינו. הרי זה יכול היה לקרות להם בדיוק כמו שזה קרה לי..."

איך בכלל אפשר לעכל

ב-15 בדצמבר, היום השלישי מאז נחטף נסים טולדנו, בשעות הצהריים, הלכה רבקה לדירה שלה ושל נסים. עד אז, מרגע היוודע החטיפה, שהתה בבית אמה. שם גם התכנסו כל אנשי כוחות הביטחון. רבקה הלכה הביתה כדי להביא בגדים להחלפה לנטלי ולשי. ניסיון עקר, אמרה השבוע, לדבוק בשגרה. הזמן שחלף, אמרה לי, נטע בה תחושה רעה. בבטן הרגישה שמשו לא טוב קרה. "חזרתי לאמא", אמרה. "ברגע שנכנסתי, כולם השתתקו. הם כבר ידעו אז שנסים נרצח. מפקד מג'ב אז, משולם עמית, קם אלי. הוא היה זה שאמר לי. ברגע שראיתי אותו, הבנתי. יש לו עיניים כחולות, כמו ים, למשולם, עיניים שאני זוכרת עד היום, למרות הזמן שעבר. הוא תפס אותי בכתפיים. אמר לי: 'רבקה, שבי'. שאלתי אותו: 'מה קרה?'. הוא אמר: 'רבקה, מצאו את נסים. נסים נרצח'".

אחר כך בא התווה. בכי ובהלה גדולה. 'היסטריה', אמרה רבקה השבוע. "שמעתי, אבל לא רציתי לשמוע", סיפרה. "צעקתי 'זה לא נכון'. בחוץ אנשים צעקו 'מוות לערבים'. פתאום הזמן כבר לא נספר. אני זוכרת שבאו ואמרו לי: 'צריך שתחליטי איפה לקבור אותו', את נסים. בחיפה, ליד בית אמו, או בלוד. אמרתי 'לוויה? על מה אתם מדברים? מה פתאום?? חשבתי, כמה שיכולתי לחשוב, והגעתי למסקנה שצריך לקבור אותו בחיפה. כדיעבד זה היה צעד נכון, כי זה ליד הבית של אמא שלו. וכל הזמן הזה, כל השנים, החיבור הזה, בין המשפחה של נסים לילדים שלנו, זה משהו מאד חשוב לי. וזה שהקבר שם, זה מאד חיבר. חוץ מזה שאמא שלו הולכת אליו המון, ואני פחות".

איך בכלל מתחילים מחדש

שבעה ישבו בבית אמו של נסים, בחיפה. אחר כך חזרה רבקה ללוד, עם הילדים. הדירה שקנתה יחד עם נסים עדיין לא היתה מוכנה. לדירה שבה גרו שניהם, זו השכורה, לא היתה מסוגלת לחזור. היא עברה לגור עם נטלי ושי אצל אמה. "בהתחלה היה לי קשה אפילו לקום בבוקר", היא אומרת. "תקופה כזאת, שאין לך כוח לכלום. את חיה רק את אותו היום. את אומרת 'נעבור את היום הזה, ונראה מה יהיה מחר'".

כעבור כמה חודשים, כמעט שנה, קיבלה את המפתחות לדירה החדשה שלה ושל נסים. אמה הציעה שתישאר לגור איתה. היא התעקשה לעבור. 'אני רוצה להרגיש שאני מתחילה את החיים שלי', היא אומרת שענתה לה. אבל מאיפה מתחילים, לא ידעה. "רציתי להיכנס שוב למשהו נורמלי, לסדר יום של בית, שגרה. זה לא היה פשוט, אפילו שנים אחר כך. היו כל הזמן הדברים הקטנים. שבתות וחגים וימי הולדת וגם היומיום. התלבטות תמידית. כל הזמן הייתי במלחמה עם עצמי, בגלל שהייתי גם אבא וגם אמא. מצד אחד, רציתי לתת לילדים שלי סוג של משמעת. בכל מקום אחר נתנו להם כל דבר כי אמרו 'הם איבדו אבא'. מצד שני, גם אני הרגשתי ש'אולי זה לא בסדר להיות קשה אתם'".
מה ידעו הילדים?

"נטלי ידעה שאבא שלה מת. היא לא ידעה שרצחו לה את אבא. את זה היא ידעה רק בגיל הרבה יותר מבוגר. היו לנו כל מיני עיתונים, מתקופת המקרה. בגיל 12 היא אספה אותם וקראה ואז היא הבינה הכל. אבל היא לא שאלה. שי, עד היום לא שאל אותי כלום. שאלתי אותו לפני כמה זמן, אם הוא רוצה לדעת מה היה מהתחלה, מהזמן שנסיים נחטף. הוא אמר לי 'אמא, לא'. זה כואב לו מדי, כנראה".

מה קרה לנסיים טולדנו באותו יום של חורף, לפני 15 שנה? את התחקיר רבקה מעולם לא קראה. לא רצתה, היא אומרת. החיטוט בפצעים לא עושה לה טוב. גם במקום בו נמצאה גופתו, ליד מעלה אדומים, לא ביקרה מעולם. המידע שברשותה שאוב ממה שפורסם בתקשורת וממה שנאמר לה בעל פה. נסים אכן היה בדרכו למטה מג"ב בלוד. רכב פגע בו והוא חשב שמדובר בתאונת דרכים. בדיוק הסתבר שהיו אלה מחבלי החמאס. נסים נפגע ברגליו והיה בטוח שהאנשים במכונית הפוגעת לוקחים אותו לבית החולים. הוא הוחזק במערה במשך יומיים. ביום השלישי, נרצח. כשהבין שהולכים לרצוח אותו, אומרת רבקה, הוא אמר לחוטפיו משפט אחד, מצמרר: 'תהרגו אותי רק עם המדים', ביקש.

"לא מתעסקת במה שהיה"

"אני", אמרה לי השבוע, "לא מתעסקת במה שהיה. מה יעזור לי לדעת את כל הפרטים? היו תקופות שחשבת, מה היה קורה אם נסים היה יוצא קצת יותר מאוחר מהבית, או אם הוא היה מקדים. היום אני לא חושבת על זה. אין טעם. זה לא תורם כלום. לא לי ולא לילדים שלי".

מתי, שאלתי אותה, קיבלה את הכוח לחיות, להמשיך הלאה. אם זאת היתה בכלל החלטה. לא, אמרה. לא החליטה. כל הזמן, אמרה, אנשים אמרו לה: 'את אישה צעירה, את צריכה להמשיך לחיות, את תבני את חייד'. 'אבל אני', אמרה, 'חשבת שאין לי מקום לדברים האלה'. רק אחרי שנתיים, אולי שלוש שנים מאז האסון, התחילה לצאת. לפגוש גברים אחרים. 'זה קרה בצורה די מפתיעה', היא אומרת. 'הפגישה הראשונה עם מישהו אחר, שהוא לא נסים, היתה קשה. זאת בעצם היתה ההכרה שלי במציאות. להבין שנסיים איננו, אחרי המון זמן שחיכתי שיחזור. שוב הסתכלו עלי כמו על אשה, בחורה, לא 'אשתו של נסים'. זה היה מורכב. מצד אחד, רציתי שיהיה שם מישהו שיפרגן לי ויהיה איתי. השארתי את הילדים שלי עם שמרטפית ויצאתי. מצד שני, זה גם היה נורא קשה. מעבר לזה שיש את הסביבה, שתמיד יש לה מה להגיד..."

מה הרגשת אחרי הפגישה הראשונה?

"דיקנות. חשבת יוא, אז זה באמת קרה, נסים איננו, מת'. ר'עכשי, מה, אני אתחיל לחפש את עצמי בכל מיני פגישות? כל הזמן רציתי מישהו שיאהב את הילדים שלי. ידעתי שאחרת זה לא יעבוד".

לפני שמונה שנים הכירה את מוטי, גרוש ואב

לשלושה, קצין במשטרת התנועה. חבר שידך ביניהם. האהבה, עד היום, פורחת. מוטי, אומרת רבקה, איש מקסים. 'הוא אוהב אותנו', היא מתארת את אהבתו אליה ואל שני ילדיה. כשנטלי היתה בטירונות, הוא היה זה שראג לקחת ולהחזיר אותה. הוא גם מקפיד להגיע לאזכרות של נסים. לארוחות שבת, בבית אמו של נסים, הוא מביא הרבה פעמים גם את ילדיו מנישואיו הראשונים. 'זה לא היה פשוט', אומרת רבקה, 'אבל היום אנחנו משפחה.

"נטלי משרתת בבסיס

של אבא שלה. לשם

נסים היה לוקח אותה,

כשהיתה קטנה.

15 שנה אחרי האסון,

נטלי ניצחה. בעיני, היא

סגרה מעגל"

אני זוכרת שלחמותי, אמא של נסים, היה מאד קשה לקבל את זה שאני יוצאת עם מישהו, אבל היום מוטי הוא כמו בן שלה. אנחנו באים אליה יחד, לאכול ולישון. בפעם הראשונה שמוטי רצה לבוא לאזכרה של נסים, הוא ביקש שאני קודם כל אשאל אותה. הוא אמר לי: 'אני לא יכול לדרוך על הפצעים שלה, הבן שלה נמצא בקבר ואני עומד ממול'. הם כבר הכירו קודם. התקשרתי אליה והיא אמרה: 'רבקה, שיבוא'."

קצת אחרי שהכירה את מוטי החליטו לעבור לגור יחד במודיעין. 'רציתי לפתוח דף חדש',

אמרה השבוע. "ללכת לגור בין אנשים שלא מכירים אותי. הגענו למודיעין, ואף אחד בשכונה שם לא ידע על האסון שלנו. היינו אנונימיים. משפחה רגילה".

לפני תשע שנים, שש שנים אחרי שנרצח בעלה בדם קר, הצטרפה רבקה טולדנו לשירות בתי הסוהר. המחבלים שביצעו בבעלה את הרצח המזועזע - כלואים בישראל. הם נתפסו זמן קצר אחרי האסון. רבקה יודעת היכן הם מוחזקים. בכל זאת, לא ראתה אותם מעולם. "יש משמעות לזה שאני עובדת בארגון שבו הרוצחים של נסים כלואים", אמרה השבוע. "לעבוד פה זה מבחינתי לגעת בכאב. זה לא קל. אני יודעת היום מה שירות בתי הסוהר נותן לאסירים בטחוניים, וקשה לי עם זה. הם מקבלים תנאים שהם יותר מתנאים הומניטריים. הרבה יותר ממה שמגיע להם".

למה את לא נפגשת איתם?

"זה מפחיד אותי אפילו לחשוב על זה. לראות אותם זה להתעסק במה שהם עשו לנסיים. זה מחזיר אותי למקרה. יוצא לנו מדי פעם לעשות סיורים בבתי סוהר. אני הרבה פעמים חושבת מה הייתי מרגישה אם הייתי רואה אותם פנים אל פנים. זה בעיקר מפחיד אותי".

מה היית אומרת להם?

"למה רצחתם אותנו?? יש לי הרבה שאלות לשאל אותם. מצד שני, זה לא ייתן לי כלום, אז למה?"

בתגובה לרצח נסים טולדנו ז"ל, החליטה ממשלת ישראל לגרש 415 מחבלי חמאס ללבנון. אירוע שנצרב בתודעה הלאומית. רבקה טוענת שגם אם לא היה בכך פיצוי על האסון הפרטי שלה, כן היתה נחמה בעובדה שישאל לא עברה על הרצח לסדר היום. באחרונה היא עצמה עוקבת אחרי הדיונים על האפשרות לשהרור מחבלים, כחלק מעסקה לשהרור שבויים. "כל פעם שמדברים על שחרור מחבלים, חמותי מצלצלת אלי ושואלת: 'רבקה, את יודעת משהו? משהו שחוררים את הרוצחים של נסים?'. לא נראה לי שפעם מישהו ישחרר אותם, אבל אני, כמובן, לא יודעת".

מה דעתך על זה?

"תראי, אם יגידו לי שגלעד שליט יחזור חי ושלם ורון ארד ואתם החיילים שנחטפו בלבנון, אני בטח לא אגיד 'לא'. יכאב לי מאד שהפושעים יצאו לחופשי, אבל אני אבין את זה".

לפני כשנה התגייסה נטלי טולדנו, בתם של רבקה ונסים טולדנו, למג"ב. כמו אביה, גם נטלי משרתת היום בבסיס מטה מג"ב, בלוד. כשהיא מסתובבת עם התג ועליו שמו של אביה, ותיקי הבסיס עוצרים אותה. מזהים את בת השוטר שנרצח. מכל המקצועות הצבאיים, בחרה להיות דוקא 'מש"קית נפגעים'. 'אף אחד לא מבין כאב כמונו', אמרה לאמה. גם שי, בנם של רבקה ונסים ז"ל, שעתידי להתגייס בעוד כשנה, מתכנן ללכת למג"ב. "נטלי", אומרת רבקה, "משרתת בבסיס של אבא שלה. לשם נסים היה לוקח אותה, כשהיתה קטנה. הם מצולמים בתמונות שם יחד. 15 שנה אחרי האסון, נטלי ניצחה. בעיני, היא סגרה מעגל".